

DE

62. / 3

PICTVRA CONTVMELIOSA

COMMENTATIONEM

ORATIONE

MVNNERIS ANTECESSORIS

ORDINARI

SOLEMNITER AVSPICANDI CAVSSA

HABENDAE PRAEMISIT

D. IO. LVDOVICVS KLÜBER

1787, 1a

ERLANGAE

APVD IO. IAC. PALM

clō 1ō CCLXXXVII

DE
PICTURA CONTINENTALIS

COMMENTARIUM

ORATIONE

MUSEI AUSTRIACI

ORDINARI

CONSTITUTIONIS

REPUBLICAE

D. JO. LUDOVICUS F. L. V. S.

VIENNAE

APUD I. M. F. S. S.

CLAVICELLA

CONSTITVTIO ARGVMENTI

§. I.

De fide Germanorum disferitur.

Fidem prae aliis maiores arcte coluisse, vt germana antiquitas, ita romani scriptores, si vmquam, in hac certe re ipsi fide digni satis loquuntur. Namque constantia sua, et in re praua quoque peruicacia tantum perhibentur apud omnes polluisse ad fidem faciendam, vt praeter laudem summam, quam inde iure ac merito nacti sunt, ipsi eam ob rem imperatores romani ad seculum tertium vsque nullis gentibus sui corporis custodiam libentius videantur credidisse, quam Germanis *a)*. Mirum igitur, ni, vltos mortalium armis aut fide ante

A 2

a) Herodianus in Histor. lib. IV. cap. VII. et lib. VIII. cap. VII. *Int.*
Capitolinus in Maxim. et Balbin. cap. XIII.

ante se esse, recte negantes infame in omnem vitam ac profusum duxissent, si quis quid contra fidem admiserit. In quo more posteros quoque, tamquam patriae laudis tenacissimos perfutisse, cum credibile est, tum vero maxime rerum gestarum confirmat memoria. Quamuis enim illam in seruanda fide religionem perpetua cum Romanis consuetudine exuisse paullatim videantur eae saltem gentes, quae sibi in Romanorum prouinciis nouas sedes quaesiuerant, ac proinde ob perfidiam et in promissis inconstantiam male audiant Sueui, qui in Hispaniam migrarant, Wisigothi, ac denique Franci *b)*, omnibus tamen, quotquot supersunt, legibus fidem sanctam esse iubent atque inuiolabilem Germani; quin institutis quibusdam vsi sunt, quae eam ad animos vim haberent, ut fides illaesa seruaretur.

§. II.

Descriptio picturae contumeliosae, et scriptores.

Inter haec instituta valde arridet, ut alia nunc mittam, mos ille pingendi contumeliosissime eos, qui sefellerant fidem aut promissis non steterant, pictosque sic in tabula ostendendos palam, circumferendos ac diuulgandos iubendi, atque adeo nonnumquam eam conditionem disertis verbis pacto adiiendi. Cuius rei vsus, qui nunc quidem tenet, etsi valde sit exiguus, aut quibusdam prope nullus videatur, tamen de ea nec alienum nec inutile existimaui hoc tempore dicere, quoniam de argumento cogitare mallet, et iureconsulto haud indigno, et ceteris si non caro, saltem non iniucundo. Sed ecce ante hos duos et quinquaginta annos exortus est in Salana iureconsultus, iuris ille historiaeque haud mediocriter doctus, *Io. Salom.*

Brumm-

b) De Sueuis testatur *Idacius* in Chronograph. Olymp. CCCXI. de Wisigothis *Saluianus* de gubernat. Dei lib. VII. et de Francis *Idem* lib. IV. et VII. *Procopius* de bello Goth. lib. II. et *Eumenius* in panegy. cap. XI. licet haec testimonia odio auctorum in Germanos tribuat *Hertius* in notit. vet. Germ. pop. P. III. c. I. §. V. num. pag. 110.

Brunnquellus, qui idem argumentum publica disputatione c) pertractavit. Nihilominus de eadem re libuit mihi hac opportunitate aliquid ingenii causa disputare, ita sane, ut scriptori utriusque suum constet. Lectione autem prioris haud difficulter cognoscitur, de iure, quo eam in rem utimur, item de formis negotii paulo copiosius atque diligentius, de ratione, causis, origine moris, quo nostrates in pingendo contumeliae causa olim usi sunt, utpote quae magis sunt recondita, parcius illum exposuisse. Quae quidem nolo eo valere, ac si laudibus doctissimi scriptoris, cui potius honos praefandus est, vilo pacto ausim obrectare; sed vnice eo consilio modeste et cum verecundia monendi sunt lectores, partim ne siue temeritatis siue ignorantiae me arguat quispiam, partim etiam ne quis factum taciturnum callidamque vituperet perperam in vtilitatem meam versionem. Et quisnam dubitabit, quin plus polleant multorum ingenia consiliaque, dum versant in animis secum vnamquamque rem, atque deinde, quid in quaque re cognouerint placueritve, conferunt?

§. III.

Declaratio vberior argumenti.

Mitto quidem hoc loco iniuriam pictam siue corpori bonisve alius, siue alibi in alienam ignominiam factam, tamquam iniuriae vel realis vel verbalis speciem hodieque vsitatam, de qua viri docti, qui de iniuriis tradidere, idemque *Brunnquellus* paulo ante laudatus satis exposuerunt. Sed illud genus contumeliae picturae (*Schandgemälde*) vnice quaero, in quo poena privata moribus probata et nonnumquam conventionalis cernitur, quae fidem laesam saepius olim sequuta est. Interim pictura hic continetur, quidquid siue res a natura profectas, siue arte aut visione animi cogitationeque formatas ita imitatur, ut in sensus incurrat, ac proinde nihil interest, num penicillo

A 3

c) De pictura famosa et de specie iuris germanici, pacto nimirum, quo maiores nostri sub pictura famosa, bey Straffe Schandgemäldes sese obligarunt, adiecto Programmate de pictura honesta ac vtili. Ienae 1734.

cillo coloribusque fit, an typis, an fusorio opere, an penna, an denique scalptura sculpturave deformatum d). Erit autem ea disputatio tripertita potissimum, eiusque haec ratio atque via, vt primum quaedam circa originem et causas moris, de quo agendum, moneam: tradatur deinde de forma illius, vi atque vsu; ac denique, qua ratione factum fit, vt exoleuerit omnis legibusque passim fuerit abrogatus, ostendatur.

Cap. I.

ORIGINES ET CAUSSAE PICTURAE CONTVMELIOSAE

§. IV.

Cautiones ad firmanda pacta.

Germanam illam fidem vt patrium bonum aitumque considerarunt et contemplati sunt maiores nostri, qua quod rempublicam vehementius contineret, nihil vmquam cogitari posse arbitrabantur. neque immerito. Hanc dum sanctissime coluerunt, satis firmi erat omnino in ipsis conuentionum verbis, neque alio vinculo opus, quod adiuuandi causa ad principale illud accederet e). Namque summa apud omnes erat contentio, vt quaecumque extrinsecus haberent, internis essent consentanea. Sed cum deinceps saepius consuetudinem cum Romanis haberent,

d) Plane vt in *Ord. Imp. Polit.* de a. 1577. (in *d. Samml. der Reichs-Absch.* P. III. p. 379. et in *Schmauffii Corp. iur. publ. acad. num. XLVIII.*) tit. XXXV. §. 3. ponuntur: *desgleichen auch nichts schmähslich, passquillsch, oder in andre weis* — — *gedicht, geschrieben, in Truck bracht, gemahlt, geschnitzt, gegossen oder gemacht, sondern wo solche vnd dergleichen Bücher, Schrifften, Gemähde, Abgüß, Geschnitzz vnd Gemähde in Truck oder sonst vorhanden wären, etc.*

e) Quo tendunt sine dubio notissimae illae paroemiae: *Ein Wort ein Wort, ein Mann ein Mann; Zusagen macht Schuld; Ebre verloren, alles verloren; Anders reden vnd anders meinen, ist schändlich; de quibus vide sis Eisenharti Sprüchwörter p. 82. 311. et 314. Hertii paroem. iur. L. I. par. 8. ill. J. C. H. Dreyeri Samml. vermischter Abhandl. T. III. p. 911.*

rent, commerciorum quoque usus, et simul lucri cupido crebrior esse coepisset, delicatior denique et externus cultus in mentes hominum moresque irrepisset, a simplicitate sua nativa et curriculo maiorum uniuerse ac imprimis in seruanda fide sensim paulatimque deflexerunt. Quo factum est, ut in conuentionibus maior cautio adhibenda esset, eamque ob rem non solum in scripturam redigerentur pacta *f*), verum etiam sub regibus Francorum varii ritus inualescerent ad firmitatem pactis conciliandam *g*), in quibus, ut reliquos nunc taceam, erectio digiti *h*) et promissio stipulata manu *i*) seu, ut loquebantur, sub fide manuali facta *k*) praecipui erant.

§. V.

Continuantur.

Neque tamen in his adquieuerunt. Mox enim, turbata republica bellis domesticis et priuatis atque male sana romanorum praesulum arrogantia, cumque nostrates commercio, itineribus, praesertim a viris militaribus rei aulicae et equestris causa institutis, expeditionibus denique cruciatis miscerentur cum diuersis gentibus haud raro sublesta fidei, et maior hominum facta esset in ciuitates secessio, peiore loco fides ger-

f) L. Baiuar. tit. XV. cap. 13. L. Wisigoth. lib. II. tit. V. §. I. seq. L. Langobard. lib. III. tit. 38. L. Alemann. c. 1. et 19. *Iust. Fontanini* vindiciae antiquor. diplomatum (edit. II. Romae 1743. 4. cura Benaglio) lib. I. cap. 3.

g) Capitular. reg. Francor. lib. VI. §. 149. (collect. Baluz.)

h) Quod posteri dixerunt: *mit gestabten digito*, ut est in litteris inuestiturae manuscriptis a. 1528. quas possideo.

i) *Adelboldus* in vita Henrici Sancti c. II. *Everb. Otto* in iurispudentia symbol. exerc. II. c. 10.

k) De *Ludwig T. VI.* reliqu. msc. — Germ. *Handschlag*, vnde procul dubio verba *Andalango* et *Andalangus*, quae in legibus chartisque vetustis passim reperiuntur. *Cangius* et *Wachter* in gloss. h. v. *Eccard* ad L. Sal. num. pag. 59. *Polyc. Leyser* de adoptionibus per *Andelangum*. *Helmsf.* 1727. *Rumpff* in diss. infra cit. §. XVII.

germana esse coepit *l*), leuitatisque eius coërcendae gratia noua medicina opus. Quam, praeter obfides diu vſitatos, pignora, pactum commifforium contractui pignoris adiectum atque fideiuſſores iuris romani, pro temporum hominumque conditione tum in variis negotiis, quae conuentionibus principalibus adderentur (accessorias conuentiones vocant), tum in poenis quibusdam priuatis, quae famam inprimis fugillarent, conſiderate et circumſpecte quaefuerunt, probe memores, nullam iuſtitiae curam feueriorem eſſe illa, quae a paribus conditione priuatum agitur, dum communis vtilitas ſimul ſit priuata ſingulorum.

§. VI.

Conuentionum accęſſoriarum diuiſio et enumeratio.

Ex his, cum argumento noſtro valde conueniat, praecipua breui commemorare non piget. Eſt autem diuiſio earum tripartita memoratu ſane digna, quae omnes, quod ſciam, praeteriit. Namque I) aut ad ſolam nobilitatem hominesque militares (*Rittermäßige*), eosque ſaltem, quibus ius inſignium erat, II) aut ad ciuium ruſticorumque ordinem pertinent, III) aut denique vtrique parti fuerunt communia. Ad tertiam huius diuiſionis partem referenda ſunt, ſi recte iudico: primo loco obſtagium *m*) ſeu iacencia fideiuſſoria ad comestus in di-

ver-

l) Conf. carmen german. *Reinke de Voſs* (ex edit. *Sublii V. C.* a. 1783.) et *Dreyeri V. A. Nebenſtunden*, St. I. n. 1.

m) De quo praeter eos, quos nominauit perill. *de Selchow* elem. iur. germ. §. 674. expoſuerunt celeb. *Gercken* in d. *Abbandl. aus d. teutſch. v. Lehn- Rechte* etc. T. I. (Hamb. 1771. 8) num. IV p. 63-86. ill. *Io. Henr. Lung* diſſ. de pacto obſtagii apud veteres Batauos. 1762. 4. *I. C. H. Dreyer*, vir egregius, diſſ. oberſtat. iur. Holſtat. et Cimbrici meletem, de obſtagio iuris Europaet. *C. G. Anton* diſſ. de obſtagio. *Lipt* 1774. item *Neue Bemerkungen über d. Obſtagium*, in *I. C. L. Freſenii V. C. Meditationen für Rechtsgelehrte* T. II. (Frſ. 1779. 8.) b. *I. P. Lang* in d. *diplomat Blumenleſe*, in libro: *der Geſchichtſorſcher* ab ill. *Meuſelio*, noſtrate, edito T. II. (1776) n. 11. p. 162 ſq. et 179. n. 19 T. III. n. 99. et 102 p. 242 ſq. ill. *P. E. Spieß*, vir eximius meique amantiſſimus, in d. *archiv. Nebenarb.* T. I n. 28. De Bauaria inprimis *Monumenta boica paſſim* et ch. valde memorabilis a. 1346. n. 94. in Cod.

verforio, vt loquendi mos fuit (*Einritt, Einlager, Leistung*); deinde litterae cambiales; instrumenta guarentigiata; obligatio sub poena banni ecclesiastici, improbata a Bonifacio VIII. et IX. pontif. max. a. clcccii. et clcccxc. n); item sub iureiurando, sub infamia vel sub iactura famae et existimationis o) (*Ehr- und Rechtlos zu seyn, bey Schelmfchelten*), aut litteris contumeliosis p) (*bey Schandbriefen*); obligatio ad vsuras aut vsuras promobiles q); ad inediam et ferias esuriales r); ad ius pignora capiendi, siue ad patiendam depraedationem s), vt scilicet creditori liceat re debitoris, si in mora soluendi futurus sit, impune diripere; ad amissionem bonorum t) aliasque poenas

con-

Cod. dipl. *Mich. de Bergmanni heurkundeten Geschichte der Haupt- und Residenz-Stadt München* (Monach. 1783. fol.) adiecto. De Franconia nostra vid. *Histor. dipl. Magazin* etc. B. I. St. II. n. 4. et B. II. St. III. n. 2. ill. *Siebenkeess Magazin* etc. T. II. p. 202. et Diss. observationes de fideiussione a *Lochnero* Ald. 1786. defensa §. 5., quibus copiosius forte, quam hoc loco par est, a me excitatis ex chartis manuscriptis, quas possideo, plura addere possem.

- n) *Chr. Henr. Eckhardt et Gudenus* a perill. *de Selchow* l. I. nominati. *Raynaldus* annal. eccles. ad a. 1225. p. 316. C. G. *Riccus* in probl. num pactum commissorium circa pignora in fora rursus sit inuehendum? p. 68 seq. *Rumpff* l. infra laud. §. XIX. seq. *Laudatus Eckhardt* in *Hermeneut. iur.* p. 617. seq. ibique ill. *Walch* in notis.
- o) *Pet. Müller* diss. de obligatione sub infamia. *Ien.* 1689. rec. *Viteb.* 1744. *Rumpff* diss. mox cit. §. I—XI.
- p) Cuius modi litterae reperiuntur in perill. *de Selchow* comm. de reliquiis iuris manuarii etc. in mantissa document. n. II, III. et IV. in *Eius Electis iur. germ. publ. et priv.* p. 336 sq. item in *Mantzelii Bützowischen* *Ruhestunden* P. 25. pag. 27.
- q) *Riccus* l. I. p. 59. et in *Spicilegio iur. germ.* p. 102. et 103.
- r) *De Ludewig* reliqu. *MSC. T. I.* p. 361.
- s) *Pufendorf* T. II. Obf. 62. *Io. Ad. Kopp* de iure pignorandi conventionali. *Marb.* 1738. *Rumpff* l. infra cit. §. XLIII—XCVII. *Ordonnances des Rois de France* T. 1. p. 6.
- t) *De Ludewig* l. c. T. II. p. 222.

B

conventionales; dira denique execratio eius, qui conventionem violaverit *u*). Ad secundam partitionis nostrae partem voco: obligationem ad operas *x*); additionem debitoris in manum creditoris *y*) (*Uebergung zu Hand vnd Halster*); obligationem ad carceres et compedes *z*), aut ad servitutem *aa*); item portationem rotae aratri de comitatu in comitatum *bb*); gestationem lapidum ignominiosorum *cc*); sedem in lapide ignominioso *dd*) (*Niedersetzen auf den Lasterstein*); obligationem, ut campanarum sono ignominiae causa exciperentur *ee*) (*auf die Beläutung mit den Glocken*), ut alia, quae de singulis vrbibus locisque narrantur, taceam *ff*).

§. VII.

- u*) Chron. Gottwic. lib. II. p. 174 sq. Greg. Gruberi *Lehrsystem einer allgem. Diplommat.* T. I. p. 287 sq. perill. *de Steck* in libro: *Essais sur divers sujets interessants etc.* (1785. 8.) n. VII. Monumenta boica Vol. I. p. 216. *Le Moine et Battenev pract. Anweis. zur Diplom.* (1776. 4.) p. 94. 104. et 108.
- x*) Müller *diff. cit. Sect. IV. §. IV. p. 25.*
- y*) *De Selchow elem. iur. germ. §. 379. Pufendorf T. I. obs. 120.*
- z*) *Ibid. §. 607. et C. G. Ricci delineatio de conventione obligationis debitoris ad carcerem in causa debiti. Goett. 1778. 4.*
- aa*) *Rumpff I. infra cit. §. XXXIII.*
- bb*) *Quam veterem consuetudinem appellat Otto Frising. lib. II. c. 28. item veterem morem Güntherus Ligurinus lib. V.*
- cc*) *Lebmanni Speyer. Chron. lib. IV. c. XVI. n. I. ill. Dreyer de lithophoria s. gestatione lapidum ignominiosa. Lips. 1777. 8.*
- dd*) *Ill. Quistorpii Beitr. zur Erläuter. verschied. Rechtsmaterien St. I. n. XIII. p. 178.*
- ee*) *Idem I. c. p. p. 175.*
- ff*) *V. c. ill. Quistorp narrat I. c. p. 178: „In Meklenburg vnd an einigen andern Orten mußten die Schuldner sich öffentlich auf dem Markte mit aushängenden ledigen Taschen darstellen; an andern wurden diese durch die Gassen geführt, vnd die gemeinen Jungen trugen vorne vnd hinten ledige Beutel.“ Etiamnum Norimbergae viget consuetudo, ut debitores tributorum mortui loculo includantur in superiore parte plano, non eminente, quem haud insulse *Nasendrucker* vocant. — Obligatio tamen sub amissione vel vitae vel membri cuiusdam, quam nominavit Müller I. c. p. 23 sq. mihi sollicitè rimanti maiorum iura et mores nusquam occurrit.*

§. VII.

Continuatio prioris:

Supereſt prima pars diuifionis earum conuentionum poenarumue, quae reliquarum conuentionum firmandarum cauſſa apud Germanos inuenta ſunt, quamque vltimo loco lubet tractare; velut obligatio ſub banno imperiali, interdum etiam eccleſiaſtico ſimul gg); ſub clauſula honoris ſiue ſub fide generoſa hh) (*bey fürſt., gräßl., oder adel. Ehren, Würden vnd Worten f. bey Cavaliers-Parole*), quae tamen iure numquam aequipollet iuramento ii); ſub amiſſione iuris ſigillo vtendi kk) (*dafs man ſiegellos ſeyn wolle*); ſub fide militari ll); ſub diſpendio honoris feminei mm); geſtatio canis (*уводогиза*) aut fellae ignominioſa nn); obligatio ſub violatione inſignium; conſectio pallii aut map-pae oo) ignominiae cauſſa; denique contumelioſa pictura, de

B 2

qua

gg) Exempla habes apud Gudenum Cod. dipl. T. I. p. 543. 561. 699. et Rumpffum l. mox laud. §. X. XX. et XX.

hh) De vtraque ſpecie vid. Eckhardi, Mülleri et Zollii ſcripta a perill. de Selchow l. c. ad §. 605. laudata. Rumpff diſſ. mox. cit. §. XII.

ii) Müller l. c. S. IV. §. I. Multo minus noſtrae aetati conueniunt, quae nuper cel. F. C. I. Fiſcher (*in d. Lehrbegr. ſämtl. Kameral- und Polizei-Rechte* T. I. p. 59.) protulit, nimirum aequipollere iuramento aſſeuerationem virginis nobilis ſub nobili virginitate.

kk) I. G. Eſſors *zeutiſche Rechtsgelabrb.* T. III. §. 3699.

ll) De *Weſtphalen* Monum. inedit. T. III. p. 1508. ch. a. 1264.

mm) Ch. a. 1362. ap. Gudenum in Cod. dipl. T. II. p. 1152.

nn) Gerickenii Schottelius illuſtrat. in adp. c. IV. p. 186. ſq. *Datt de pace publ.* c. 20. n. 44. p. 145. *Riccus vom Adel* p. 195. §. 4. *Laurentius von d. Kriegsgericht, der alten Teutiſchen* p. 196. ſq. *Gundlingiana* St. XXX. n. VII. F. C. I. Fiſcheri V. C. *Sitzen vnd Gebräuche der Europäer im V. v. VI. Tabrb.* (1784. 8.) p. 161. celeb. S. W. Oetzeri *Unteſuch. — ob die Perſonen — die Hunde zur Strafe führen oder tragen müſſen?* (aduerſus Dreyerum) Augsb. 1784. 8.

oo) De la *Carne de Sainte-Palaye*, Galli vere docti, liber: *Mémoires ſur l'ancienne Cheualerie* T. I. Sect. IV. p. 319. et 384. n. 52. et quae ibi in verſione theot. T. I. p. 134. et ad n. 52. Sect. IV. adiecti.

qua nunc sigillatim et paullo vberius pp). Sed aliae itidem earum conventionum poenarumque partitiones cogitari possunt, v. c. prout vel personales vel reales fuerunt, vel ad debitores ipsos, vel ad alios, item vel ad solos masculos, vel ad feminas quoque, vel denique ad personas seculares non solum, verum etiam ad ecclesiasticas qq) pertinuerunt. Sed eas hoc loco parum curo.

§. VIII.

Occasio moris pingendi contumeliose, et aduersus quem usurpatus sit.

Itaque inter haec negotia poenasque priuatas conuentionales, quas olim tamquam maior securitas contractibus accessisse non ambiguum est, nescio an memorabilior sit, quam pictura contumeliosa, siue rem ex fructu oculis capiendo aestimemus, siue eam ad domesticum natiumque sensum gentis atque aetatis referas. Occasionem, quam vsus eius praeter ea, quae supra (§. IV. et V.) dixi, primum nactus est, si coniecturis licet indulgere, deprehendere mihi videor in re equestri moribusque virorum militarium. Vnde perspicuum est, cur plurima picturae

pp) De nonnullis earum conuentionum, quas §§. V. VI. et VII. laudauit, praeter eos, qui supra excitati sunt, quaedam vniuerse monuerunt Kopp. l. c. §. 2. Kobe de pecunia mutuat. tuto colloc. cap. III. §. 20 sq. p. 34 sq. Io. Rumpff diss. de nonnullis conuentionibus Germanorum accessoris, quibus debitores suos arctius obligare nitebantur, Goett. 1755. Usus huius commentationis hodie rarae inuentu debeo amicitiae ill. Stebenkeesii, antecessoris Altorfinae celeberrimi. Add. ill. Quistorp l. l. pag. 165 - 187.

qq) Canonici v. c. ad obstagium claustrale obligare sese potuerunt; Halsanus in gloss. germ. col. 1102. et 620., quod fere aliter videtur illustri Gercken (l. supra l. pl. 70), et plane negatur in Monumentis Boicis T. I. p. 78. sed perperam. Namque Alexander III. P. M. in cap. 9. X. de iureiur. monachis adeo, qui pro debito monasterii obstagium promiserant, eam obligationem tribuit. Inualuerat etiam mos, tum inter clericos tum inter laicos, sese obligandi sub cessatione a diuinis officiis, vel suspensione diuini cultus, damnatus in concilio Basiliensi et Statutis synodalibus Ioannis III. episcopi Eichstadiensis a. 1435. conditis. Rumpff l. l. §. XXV. seq. et Riccius l. c. p. 76.

pieturae contumeliosae exempla ad illud contumeliae genus in primis spectent, quod homini equestri et iure insignium instructo nocet. Quin aduersus hunc pietura nostra vnice, quod sciam, vsurpata est rr).

§. IX.

Item quo tempore et apud quas gentes inualuerit.

Quo tempore autem inualuerit, in tanta exemplorum penuria res est difficilis dictu. Interim si antiquissima eius exempla, quae non nisi insignium mentionem faciunt, consideres, aetas, qua crebrior iam insignium fuit vsus, siue qua res equestris praecipue viguit, palam erit. Si temporis notas in monumentis aevi medii, quae infra indicabo, conquiras atque conferas, antiquius vix, quam decimum quartum, seculum definies. In quo me magnopere confirmat legum romanarum tunc potissimum in Germaniam irruentium ingens odium, quod homines equestres ceperat. Hi nimirum omne saxum voluere anni sunt, vt praecepta iuris romani, secundum quod causae aguntur subtilius, effugerent. Quo factum est, vt ab eo inde tempore omnibus prope contractibus conuentiones accessorias, quas paulo ante indicaui, adicerent, quemadmodum de obstagio scite admodum obseruauit vir multae lectionis et rerum nostrarum peritissimus, *Phil. Guilielmus Gercken*, loco supra commemorato. Tandem populos quod adinet, apud quos vsus pieturae nostrae cognoscitur, praeter Germanos, Anglos Gallosque

B 3

que

rr) Attulit quidem Brunnquellus pieturam contumeliosam, cui bis inscriptum: *Stadt N.* — Quae tantum abest, vt hoc argumentum meum conuellat, vt potius illa vtar huius firmandi causa. Namque credibile est, pertinere illam ad chartam a. 1554. ab eodem pag. 67. et seq. editam, eamque proinde a ciuitate aduersus comitem quemdam esse consecram, quae sub homine ibi contumeliose picto eundem comitem notauerit. Contra, si aduersus ciuitatem, id a rationibus meis itidem non abhorret, siquidem hanc iure insignium tum gauisam esse, patescit litteris a. 1583. ibidem pag. 63. et seq. descriptis, ad quas et ad litteras eiusdem anni, quae p. 59. et seq. inueniuntur, pieturam hoc casu pertinere oportet.

que neminem adhuc reperire potui, indubius propemodum, quin etiam apud ceteras gentes, quibus rei equestris copia fuit, praefertim Hispanos atque Italos, vigerit.

Cap. II.

DE FORMA, VI ATQVE VSV PICTVRAE CONTVMELIOSAE

§. X.

Quomodo proposuerint picturam.

Vt scopulum, sic praecepta iuris romani in hac omni disciplina fugiamus necesse est. Quapropter fati habeo maiorum iura moresque, vbi praeter naturam rei quicquam desideres. Sine litteris quidem contumeliosis, quibus caussa, nomina, et reliqua commemorarentur, picturas nostras diuulgatas fuisse, nusquam animaduerti. Eas autem litteras siue in eadem tabula cum pictura scribere, prout vidi in exemplo, quod frons libelli exhibet, siue separatius picturae adiungere, quod interdum factum esse non infulse conici potest, olim nihil retulit Attamen, quod scribit ill. *Quistorp ss*), ipsis cautionibus seu chirographis picturam ignominiosam insertam fuisse, loco ad illud a scriptura vacuo relicto, nusquam sane cognoui; quin etiam valde dubito, an quis vumquam secus, atque paulo ante exposui, reperiet. Quis enim, quaeso, tam incaute egit, vt pingendo et diuulgando diplomata sua, in quibus praecipuum sibi aduersus debitorem constituerat praesidium, pessumdedit

ss) In libro: *Beyträge zur Erläuterung verschiedener Rechtsmaterien*, T. I. p. 175. quo loco haec perhibet: *Man versprach, in einer bestimmten Frist zu bezahlen, und falls man solches nicht erfüllen würde, sollte der Gläubiger die Befugniß haben, in dem zu dieser Absicht leer gelassenen Raum zum Schimpf und Nachtheil des Schuldners zu mahlen und zu schreiben, was ihm belieben würde, auch solches öffentlich bekannt zu machen.*

rit iisque suapte culpa caruerit? Picturam autem cum litteris contumeliosis in loco quodam publico, velut in valuis ecclesiae, curiae, ciuitatis, imo in patibulo proponere mos fuit.

§. X.

De figuris picturae ignominiosae.

Supra dixi, vsum picturae nostrae aduersus homines eques et iure insignium instructos fuisse. Minime igitur mirum videri debet, pleraque et antiquissima eius exempla sic fuisse comparata, vt inprimis isti hominum generi essent dedecori. Itaque figuris, ne desint exempla, repraesentarunt imaginem confecti paliij aut mappae, gestantis canem, aut rem cum cane habentis, cuius modi exemplum ipse in tabulario quodam publico vidi; item clypei nudi siue vacui, inuerforum insignium aut clypei *tt*), insigniorum cum filo sinistro (*filet gauche*), praesertim apud Gallos *uu*), ceterarumque ignominiarum, quibus ob probrosa crimina notabantur milites *xx*); ignominiosa quoque propositio aut demonstratio annuli signatorii, quae saepius occurrit in tabula, quae huic libello praemissa est. Denique, cum confenuisset feruor equestris atque deseruisset, alia itidem poenarum genera communia adhibuerunt atque figuris delinearunt, vti exempla apud Brunnequellum docent.

§. XII,

tt) Du Fresne in glossar. v. arma reversata. La Roque tr. de la Noblesse pag. 416.

uu) I. F. Joachims Samml. vermisch. Anmerk. T. I. n. XVI. p. 404. *Menestrier pratique des armoiries* ch. XIII.

xx) De quibus accurate exposuerunt La Colombière tr. de l'office du Roi d'armes (1645) p. 97 sq. et in tr. *Théâtre d'honneur* (1648) T. I. ch. II. p. 55. sq. et T. II. p. 558. vbi figuris repraesentatae sunt. His addi possunt: Hoeping de iure insign. c. 6. n. 24. etc. c. 16. n. 86. Fichneri diss. de fractione insignium §. 7. 8. et 9. Pasquier *Recherches de la France* c. 15. l. 5. p. 589. et exemplum luculentum damnatae memoriae Casparis Collinii apud Thuanum lib. 53. ad an. 1572.

§ XII.

Quae bifariam adhibita est.

Duplici autem ratione picturis contumeliosis vsi sunt, vt sollicitè rimanti chartas vetustas oppido patebit. *Primum* videlicet, vt iis impellerent lentos debitores ad soluendum, vel saltem fideiussores adigerent ad praestandum obstagium, aut vt ignominia quadam priuatim adficerent eos, qui promissis haud steterant. certe vtroque loco sine conuentione, qua ea potestas in alterum translata fuerat. Cuius modi documenta capio ex litteris omnibus a Brunnello disputationi suae adiectis et ex ipsis tabulis A. C. clolcxxxvii. et clolcxl. infra descriptis. Sic quidem pictura nostra locum sustinet poenae priuatae aut modi exequendi moribus comprobati. *Deinde* etiam, quod memoratu dignius, pictura vsurpata est vi conuentionis, qua is, qui aliquid dare vel facere pollicitus fuerat, ni daret aut faceret, sese vltro huic probro subiecerat. Eius rei testes voco luculentissimos exempla picturae ignominiosae, quae deinceps leguntur. Hoc modo picturae inter conuentiones, quas vocant, accessorias non vltimum sane locum occupant. Imo vero ipsis conuentionibus accessoriis nonnumquam accesserunt maioris securitatis causa, veluti vt fideiussores ad praestandum obstagium, aut ad soluendum pro debitore essent promptiores.

§. XIII.

Effata de conuentione sub pictura contumeliosa.

Conuentio sub pictura contumeliosa, quae non solum coram iudice, verum etiam priuatim fieri poterat, solo consensu adeo perfecta erat, vt neque testibus, neque scriptura, neque sigillis opus esset. Quocirca quicquid obstat consensui, illud vnice impediuit obligationem sub pictura ignominiosa, nec vero sub hac obligari potuit, nisi cuius in conuentione eo nomine diserte mentio facta esset. Ceterum, sicut in obstagio, vel ipse debitor se obligabat eo modo, vel debitor vna cum fideiussoribus quibusdam, vel fideiussor duntaxat, vel debitor

bitor vassallos aut ministeriales suos deuinciebat. Et cum conuentio illa vtique sapiat naturam pacti accessorii, sine alia praecedente obligatione cogitari non poterat. Nihil autem impediēbat, quo minus et mutuo et cuiusque alii contractui, cui vis inerat obligandi, accederet.

§. XIV.

Eiusque effectus.

Quisquamne dubitare potest, quin conuentioni sic factae non modo nihil vitii, sed potius arctissimum debitores inter et creditores inesset vinculum? Quis enim ignorat, ignominiam iure quodam illatam magnam habere vim ad animos hominum, praesertim eorum, qui cum dignitate quadam in re publica versantur? Existimationem autem, honorem, ac famam creditoribus loco pignoris ea conuentione committebant debitores. Quarum igitur iustissimam iacturam fecerunt, si fidem datam minus liberaissent. Interim non ambitur, ex ipsa pacti indole ac ratione amissionem famae numquam consecutam esse. Quid enim bonis moribus perinde ac legibus reipublicae bene ordinatae magis aduersaretur, quam si ciuibus existimatione ac fama, sine turpi facto, sola conuentione se priuare liceret? Itaque intelligitur, debitores solo pacti neglectu picturam meruisse, ac demum malefactis suis famam perdidisse.

§. XV.

Exempla peregrina.

Cum exempla picturae ignominiosae quaerito, non multa occurrunt. Namque pleraeque tabulae, in quibus contumeliose pictum erat, diu sane interierunt, nec vquam tabulariis publicis illatae sunt; nonnullae forsan in his adhuc delitescunt, passim apud eorum praefectos solertissimos mihi bene cupientes a me non indiligenter, sed frustra quaesitae. Interim quaedam, aut parum adhuc, aut nondum cognita exempla afferre non piget. Antiquissimum, quod scio, est Angli cuiusdam,

C

Lehan

Iehan de Grefli Captal de Buch, qui Carolo V. Gallorum regi, a quo bello captus erat, anno clocclxiv. ad captiuitatem ita se obligauit, vt si hanc desereret, pro periuro haberetur, et insignia sua inuerterentur yy). Eiusdem fere aetatis est aliud Galli, virtutis et integritatis laude florentissimi, *Bertrandi du Guesclin*, comitis stabuli regis Galliae, qui, cum in obsidione ciuitatis Montcontour Anglo cuidam certas pecunias promississet, nec tamen, eius rei obliuione captus, fidem suam liberasset, picturam insignium suorum ignominiosam expertus est zz). Ad similem quoque poenam se obligauit *Eon de Tref*, Gallus, quum duci suo fidelitatem promitteret a). Quin legibus ordinis stellae equestris eadem poena contra ignauos sancita erat b). Alia eiusmodi fere exempla perhibentur in egre-

gio

yy) „Par l'obligation, que feit Messire Iehan de Grefli captal de Buch, prisonnier de guerre en Septembre 1364 au Roi Charles cinquieme, de tenir sa prison ordonnee, il voulut, s'il faisoit le contraire, estre tenu pour faulx, mauvais et desloyal Cheualier, parjure et foymetrie; et en signe de ce, que ses armes fussent tournees et mises dessus dessous, et comme tel peust estre poursuui en toutes Cours”. Du Tillet Rec. des Rois de France, ch. des Cheualiers de l'ordre, p. 831.

zz) „Un Anglois, a qui du Guesclin, pour la rançon d'un de ses souldoyers, avoit engagé ses biens et sa terre pour certaine somme, par lettre obligatoire, scellée de son scel, n'estant pas payé par oubli de la part de du Guesclin, fit peindre ses armes, et les fit traîner, et puis pendre renuerses sens dessus dessous comme d'un parjure”. Vid. Histoire de Bertrand du Guesclin (edit. Menard.) p. 487 et 489.

a) „Un autre genre de punition pour les Seigneurs coupables de quelque fflonie estoit le renuersement de l'écu de leurs armes. Le serment de fidelité fait au Duc Jean IV. Par 1389. par Eon du Tref pour la Capitainerie de Guimperlé donne lieu à cette induction. Ce Seigneur consent, en cas qu'il soit deloyal à son Souverain, que l'écu de ses armes soit renuersé”. Morice Mémoires pour servir de preuves à l'Hist. eccles. et civ. de Brétagne T I, Préface p. VIII, Cuius testimonii diu multumque a me quaesiti copiam deo beneuolentiae excell. Oberlini, Professoris apud Argentoratenses celeberrimi, quem ob eximiam eruditionem suamque in me voluntatem magni facio.

b) „Et s'il y a aucun, qui honteusement, que Diex ne Nostre Dame ne veillent, se parte de bataille ou de besoigne ordente, il sera souspendu de la Compagnie, et ne pourra porter tel habit, et li tournera l'écu en la

gio opere, quod *Brussel c)*, Gallus, vir historicae disciplinae rerumque clientelarium inprimis gnarus, de usu feudorum in Gallia dedit. Nobiles comitatus Burgundiae, huius consuetudinis sibi saepe molestae pertaesi, ne eiusmodi conuentiones suis obruderentur, a rege impetrauerunt, propterea quod iuribus ac priuilegiis suis parum conuenirent *d)*.

§. XVI.

Arque domestica.

Sed reuertamur ad nostrates. De his quidem Brünnelius litteras nonnullas annorum seculi decimi sexti XLIII. XLIX. LIV. LXXIV. et LXXXIII. commentationi suae, a facie paginarum LIX. ad LXVIII. vsque, adiecit quibus sat clare picturae ignominiosae mentio fit. imo ipsas picturas addidit. At enim litterarum contumeliosarum, quae picturas comitabantur, viro doctissimo haud fuit copia, neque forsitan esse potuit, quoniam ex litteris ab illo editis apparet, picturis istis, quas simul adposuit, creditores lentis debitoribus aut fideiussoribus priuatim dumtaxat metum iniicere voluisse, remque intra minas perstitisse omnem. Eo vehementius laetor, quod sub finem commentationis cum harum rerum intelligentibus binas litteras contumeliosas, quibus picturae ignominiosae insertae sunt, communicare possum. Vtrasque cognoui, manuque mea in tabulario quodam Guesthphaliae instructissimo versauit. Alterae sunt anni 1610xxxvii., et ab ordinibus provincialibus comitatus

C 2

la noble maison de ses armes et son timbre, ce dessus dessous sans defacer, jusques à tant que il feut restitué par le Prince et son Conseil et tenu pour releués par son bienfuir. Ordonnances des Rois de France T. II. p. 466. (Paris, 1715. fol)

c) *Nouvel Examen de l'usage general des Fiefs en France*, T. II. (Lutet. Paris, 1727. 4.) p. 856. Quibus addi possunt, nisi caedet, *les Establissemens de St. Loys, Roy de France etc.* Liv. I. chap. 28. (edit. Du Fresn.) et *Morice mémoires etc.* cit. T. I. p. 846. T. II. p. 371.

d) *Ordonnances des R. de Fr.* T. I. numero paginarum 858.

tus Lippiae contra fideiuffores comitis Mansfeldini ob non seruatam fidem, quam vocant, obstagialem diuulgatae: pictura vero, quae ad illas pertinet, in fronte libelli conspicitur. Easdem sequuntur quaedam ex actis comitiorum prouincialium, quae huc spectant. Alterae anno 1610 XLV. a Fritagio quodam propositae sunt aduersus nonnullos nobiles, qui fidem suam pro comite, cuius nomen taceo, interposuerant quidem, sed non liberauerant. Picturam, quae his inhaeret, omisi consulto, propterea quod est obscenissima. Vtraque exempla humanissime mecum communicauerunt praefecti tabulario praeclara laude dignissimi, alter meritis et ipsa senectute venerabilis, alter vere doctus animoque meo in paucis carissimus, cuius immoderata modestia non patitur, palam mentionem eius nominatim vquam a me fieri. Ille picturam, quam supra dedi, curatius delineauit, hic litteras vtrasque eadem fide descripsit. Tandem, ne desit exemplum domesticum, quod vsum *pacti* sub pictura contumeliosa, quamuis impeditius, ostendat, laudo chartam anni 1610 LXX. a *Mantzelio*, Professore quondam Bützowiensi editam e). Fidem suam apud Georgium de Döhren interponunt viri tredecim pro pecunia, quam Bussio et Kühne de Döhren ab illo sumferant mutuam, seque, nisi promissis starent, contumeliae cuiuscunque submitunt.

Cap. III.

QVA RATIONE EXOLEVERIT PICTURA CONTUMELIOSA, ET
QVAE SINT EIVS RELIQUIAE

§. XVII.

Abusus picturae contumeliosae.

Digna res est suffragio principis, posteros maiorum instituta sequi: sed ne quid in statu publico corrumpant, probe dispi-

e) In libro, cui inscripsit: *Bützowische Rubestunden T. XXV. p. 27.*, vnde illam describi curauit ill. *Quistorp* l. I. p. 175. En verba quaedam, nisi taedet: *Würden wir Bürgen in diesem unserm Gelübde seumig sein, daß dieser Verschreibung nicht genug geschehe, so geben wir dem Inhaber dieses Briefes Macht und Gewalt, uns mit Schmähschriften, Scheltworten, und wie ihm nur ist, zu verfolgen, bis wir gehalten und bezahlt haben nach laut dies Briefs.*

dispiciendum est. Namque tunc demum, vt cum *Plinio* f) loquar, honestissimum est, maiorum vestigia sequi, si recte itinere praecefferint. At enim ipso vsu et exemplis cognoscitur, illud neque de priuata concessione picturae contumeliosae, quae tanquam pactum atque maior securitas contractibus accessit, neque de poena priuata haud conuentionali eiusdem picturae dici posse. Dum his ceterisque conuentionibus atque poenis priuatis recte ac parce vsi sunt, parum aut nihil vitii inerat; quin ipsum *Camerae* imperialis tribunal eiusmodi pacta mandatis, vt loquuntur, sine clausula digna iudicauit g). Postquam ad abusus deflexerunt, et creditores vel ex pacto vel sine conuentione debitores suos, qui vel minimam moram solutioni rerum creditarum interponerent, picturis traducere, easque palam proscribere consueuerunt, perniciose exempla inde, homicidia, latrocinia, et nonnumquam bella illicita secuta sunt h), quibus imperator cum ordinibus imperii nostri mature et sollicitate obuiam ire debuit.

§. XVIII.

Quocirca legibus damnata est.

Quare factum est, vt non solum imperator cum principibus nostris vsus picturae ignominiosae legibus damnauerit, verum etiam in eos, qui contra facerent, seuerè animaduersum fit. Primum quidem Recessibus ac Ordinatione politiae imperii improbata et prohibita est i), deinde quoque a nonnullis electoribus aliisque imperii nostri principibus lege territoriali

C 3

da-

f) *Lib. V. epist. 8.*g) *Io. Vlr. de Cramer in den Wezlarischen Nebenständen P. XXXVII. num. 4.*h) *Gail obf. X. n. 8.*i) *Rec. Imp. a. 1530. §. vnd nachdem etc.; a. 1548. tit. von Schmäh-schriften vnd Gemälden; 1570. verbis; So wollen wir, etc. §. 154. 19. et in Ord. polit. a. 1577. tit. 35.*

damnata k). In quibus vberius describendis exponendisque otium mihi fecerunt praestantissimi duumviri, *Io. Iac. Moser l)* et *Brunnquell m)*, quibus ea sublegere nolo. Eas quidem leges non adeo repentinam mutationem secutam esse, vt confestim exoleuerint picturae contumeliosae, partim exemplis recentioribus, quae supra nominaui, partim lege constat, quam eius rei causa sancituit *Io. Georgius III.*, elector Saxoniae n), anno superioris seculi LXXXVI. Postea vero quam in sacris discidium factum erat, ne vtriusque partis homines picturis inuicem lacefferent, nouis iterum imperii legibus opus fuit, quas copiosius indicauit *Brunnquellus* loco commemorato. Interim principes nostri vsum picturae ignominiosae loco poenae sibi solis reseruasse videntur, dum in effigies reorum absentium aut mortuorum supplicium statuunt o), pro quo Romanis fere erat damnatio memoriae, de qua doctissimi viri, *Trotzius* et *Wolle*, copiose eleganterque exposuerunt. Illud supplicii genus, fallor, nisi ex nostro more pingendi contumeliose manauit. Namque superiori tempore, quo hic exoleuit, inualuisse videtur, eiusque, nescio, an aut antiquius aut memorabilius inueniatur exemplum, quam quod adfert *Thuanus p)* de *Caspere Collinio*, contra quem, post caedem ipsius in laniena Parisiensi perpetrata, et post crudelissimam memoriae eius damnationem sancitam, publico Scto Parlamenti Parisiensis decretum est, vt corpus illius, si vspiam inueniri posset, aut si minus, *imago* crati imposta, a carnifice per vrbs vias rapetur.

k) Videfis mandat. elect. Mauriti Saxon. de a. 1549. et Augusti, sapientissimi Saxoniae legislatoris, mandata de a. 1562. et 1571. apud *Lünig* in *Cod. Augusteo* P. I. p. 406. Item *Ordinat. prouinc. Ducum Saxoniae Io. Friderici, Io. Guilielmi, et Ioannis Iunioris* a. 1556. tit. 22. apud *Brunnquell.* l. l. p. 27.

l) In *Præcognitis iur. publ. c. 3. §. 3. p. 167.*

m) *Diff. laud. p. 25. vsque ad 36.*

n) In *Cod. Aug. l. c.*

o) Praeter alios duo eius rei exempla memorabilia dedit ill. *Püttmann* *aduersar. T. II. num. 25.*

p) *Historiar. lib. LIII. ad an. 1572. T. VI. p. 459.*

ptetur, et in ripensi foro ad patibulum suspendatur, atque inde ad Manfalconias furcas editiore loco transferatur: vt insignia ad caudas equorum alligata, itidem in sempiternae ignominiae testimonium, per vrbes raptentur; aedes item illius primariae solo aequentur, nec ibi fas sit, vquam aedificium instaurare: arbores in illius septo ad mediam altitudinem caedantur: solum sale conspergatur, et in media area columna statuatur, cum lamina aerea, cui S^Ctum hoc inscribatur.

Satis de pictura. Veniam ad illud, quod laetam scribendae huius opellae praebuit occasionem. Placuit SERENISSIMO PRINCIPI MARCHIONI BRANDENBURGICO, CHRISTIANO FRIDERICO CAROLO ALEXANDRO, PATRI PATRIAE OPTIMO, Reſtori atque Nutritori huius vniuersitatis litterarum vt sapientissimo ita quoque munificentissimo, praestanti beneficio illoque repetito augere. Namque anno abhinc, et quod excurrit, collegio iureconsultorum de iure respondentium, quod hic viget, me extra ordinem voluit interesse, vtpote eiusdem collegii illustris iudicio atque auctoritate paullo ante in ampliorem dignitatis gradum promotum, tum vero honorificentissimo suffragio adiutum; deinde Antecessorum extra numerum, mox etiam intra illum, iureconsultorumque Ordini adscribi me iussit. Eius beneficii magnitudine non solum mirifice excitauit Pater Patriae indulgentissimus ardorem erga litteras meum, verum etiam spem est expectationemque certam melioris fortunae largitus. Qua igitur rerum mearum mutatione, quod gloriosius, quod honorificentius, quod ad fructum vberius, quod denique ad rem meam cogitationemque aptius contingere mihi potuisset, quum profecto non habeam, haud difficulter iudicari potest, quam impense laeter, quamque vehementer Principis

cipis numen grato pietatis sensu colam. Pietatis vero meae ut non ambiguum aliquod existet documentum publicaue voce mea patefcat, quo animo sim erga Dominum, erga Amicos Eius, Virosque Summos, quorum curae res nostrae traditae sunt, erga hanc denique Academiam, proximo *Veneris* die, hora ante meridiem vndecima, post recitatam orationem, qua *prisco rei feudalis commoda et vtilitatem* adumbrabo, vota concipiam pro salute atque prosperitate Principis, et pro incolumitate ceterorum, quos nominavi, quorumque salute continetur vera rei publicae nostraeque vtilitas. Cuius meae orationis atque religionis ut auditores ac fautores adesse velitis, MAGNIFICE PRORECTOR, COMITES ILLUSTRISSIMI, PROCANCELLARIE ILLUSTRIS, VIRI SUMME VENERABILES, ILLUSTRIS, EXCELLENTISSIMI ATQUE AMPLISSIMI, ACADEMIAE NOSTRAE PATRES ET DOCTORES, MVSARVM FAVTORES AC PROCESSES siue iurisdictioni vacantes siue aliam disciplinam publicam exercentes, vosque item COMMILITONES, natalibus, ingenio, doctrina ornati atque aestumatissimi, iterum iterumque rogo. Scr. in vniuersitate litterarum Friderico - Alexandrina VIII. Kal. Aprilis MDCCCLXXXVII.

Error typographi: §. X, lin. 9. legendum est; insignia cum filo sinistro eor.

ADPEN.

APPENDIX DIPLOMATVM

Num. I.

(Huc pertinet exemplum picturae contumeliosae libello praemissum.)

*Schmabbrief vnd Schandgemahle der gräf. Lippischen Landstände
wider einige von Adel, welche sich für den Grafen von Mansfeld
auf 7000 Goldgulden verbürgt, aber zu bezahlen
gewweigert hatten.*

CIO IO XXXVII.

Wy vorordente Rhede, vnd gemene Landesſchup, Ritterſchup, Stede
vnd Stende, de Graueſchup Lippe Enbeden den Hochwordigesten,
Durchluchtigesten, Hochworden, Durchluchtigen, Hoch vnd Wolgebornen,
Eddeln, Gstrengen, Wordigen, hochgelerden, Erntfesten, Erbaren, Erſa-
men, vursichtigen, und achtbaren, des hilligen Romeſchen Riches Churfür-
sten, fürsten, Grauen, prelotten, frigheren, u — — rn houetluden,
Schultheſſen, Borgermeſtern, Reden, hoges vnd Nedderiges Stands, wath
Werden Stanths, ader wemens de fyn, dem daffe onſe breff, oft affſchriſt
darvan to ſehen, to leſen, vnd to horen furkumpt etc. vns vnderenige
bereichwillige vermogende geſeſſene fruntliche, denſte, gunſte vnd grote ey-
nem Jdern nha gebore Bidden, de beneffen vnderenig denſtlich vnd frunt-
lich to werten, dat de Wolgeborn vnd Eddelherre Symon Graue vnd Ed-
delherre tor Lippe etc. gotzelliger erlicher louelicher gedechtniſſe, Wel-
landt onſe g. Lanther, ſych beneffen dem auch wolgebornen Grauen,
Gebharden von Manſfelt, vp ſyner gnaden fruntlich anſachent vor ſeuen
duſent goltgulden houetſummen, de Jarlichs tynte vnd Schaden, Iegen Alber-
de van Monnyckhufen, fuſſſchuldig verſchreuen, vor welchere Summa
tynſſe vnd toſellige Schaden, Jtz gedachte graff gebhardt van Manſfelt,
D Wel-

Walgedachtem vnserm gotzelligen hern, vnd syner Gnaden Eruen, hern Volckmar N. — Ritter, Wyllhelm N. — Christoffer N. — Andres N. — Wyllhelm N. — Hans N. — vnd Bastian N. — to warborgen gestalt, dat desfuluen Inholt gegeuener Segell vnd breue vnserm gnedigen hern vnd desfuluigen Eruen so ore g *) derwegen In Jennygen Schaden gefort, Schadelos entredde vnd benheren sollen vnd wyllen, wo se Sodanig opt hogeste versegelt vnd gelouet, dat hefft sych auer nha der handt togedragen (dat) onse gotzellige herre, to beschuttunge syner g gelimpes **) vnd walfandes, auch to entreddinge ores Segels, wo eynen frommen Erlichen des Ryches grauen, eerlich angefaen mith nicht geryngen Schaden vnd besvor syner g, vnd derfuluigen Eruen, sodane feuen dusent gotrgulden, tynse vnd Schadegelt durch mysbetalunge vnd nicht haldunge, opgelmets grafen gebhorden van Mansfelt, Alberde van Monnyckhusen verstrecken auck sust verborgen mütten, Vnd darnha graff gebharden vmb entrichtunge der verlachten gulden tynse vnd schadegeldes, wo, nicht sochlich, viele syn g der houesumme veer Jar lank vngeferlich nha vertynsunge bis an Jegenworige Stunde gebruker, fast feel schriftlich angereget, wo dar auch syn g, to mannichmalen, hoge geloffliche tofsage gedaen, walgedachten vnserm gotzelligen hern vnd nach syner g, doetlichen affgange vnns de verlachte Summen mit allem interesse, op termyne dar to strecken, dath Ist auer de fruntliche ertzegunge darmede dermails syn g sunder schaden, beswoer vnd hoen gebleuen, auch sust de bewanthyffe, der walgeborenen vnd Eddelen vnser gnedigen lungen hern tor Lippe, darmede graff Gebhardt oren g togedaen, wenich ansehen, vnd de gebedene Termyne nicht gehalten, dan de hoch mylde geloffliche geboder ***). In myss vnd vngelouen, vnssen g Jungen hern, to beswerlichen schaden verkoert worden, wy vnns nha allem gelege nicht vertroestet, Ansehen dar vnser g Jungen hern In orer vnmündigen Jaren, vnd dusser Graueschub beswer vorstunde, solde graff gebhardt nha verwantnisse Im fhall der notturst nha vermoge so dains wheren vnd nicht syck dermaten ertheigen, dat ore g durch syne g In hoen schaden vnd Schimp gefort sollen syn worden, welches der tidt dusfes mails to befallende dwile nu orgedachte graff gebhardt tho entreddinge seyner g glouens (So eth darvor geachtet) vor de angerzegt Summa fl. thynse vnd Schaden dat de op vergangen Michaelis folden syn entrichtet worden
hern

*) Gnaden. **) Glimpfes. ***) Zufage oder Gebote.

hern Volckmar N. — Ritter, Wylhelm N. — Christoffen N. — Andreß N. — Wylhelm N. — Hans N. — vnd Bastian N. — to borgen gestalt hebben wy to mannichmalen graff gebhardten vmb entrichtung der ver-lachten si schriftlich vnd muntlich, wo vnß dan auch van synen g gelichergestalt vnserm gottzelligen hern hoge vnd geloffliche toßage begevot den auer (wo wal wy vnß nha gelege geduldet) In mathen wo bauengerort nicht nhagekommen derhaluen wy In vermidunge fernhers verderffß vnd sust vth vnvormidlicher notturft hern Volckmar N. — Ritter, Wylhelm N. — Christoffer van N. —, Andreß van N. — Wylhelm N. —, Hans van N. —, vnd Bastian von N. — als gestalte Borgen, de sych vor de angetzegt Summa si tynße vnd Schaden vermoge orer gegeuen Segell vnd breve, vpt hogeste vnd geloffliche verschreuen tho etlichen insalen, vnd nher als wy vermöge Sygell vnd breve wal schuldich gewelen myt feller fründlicher und güttlicher ermanunge orer geloffnisse in leistung gefordert, dat haben auer de vorangetzegten Borgen orer gedanen geloffte onbedeichtlich vergetten vnd orem adelichen waißandt, des se sych beromt myth orem bedrechlichen Segell, boßlichen hinderlacht, Vnd sfo walbemelten onsen g Jüngen hern vnd grauen tor Lippe Vnß In Stadt orer g truwloß, erloß, segeloß geworden, vnd mith orem valßichen Segell, den Jungen grauen, In oren vnmundigen Jaren, to nachdail vnd vorfange als erlöße, truweloffe, Segelloße, bedrechlichen bouen *), oren geflechten, welches billich van one anders behertziger folde syn worden, to ewigen Schanden vnd hoen gehandelt, vnd hedden erlicher vnd feel better gedaen, dese Jemanthß mith orem bedrechlichen logenhafftigen Segel boßslichen, to bedregende, und darmete umb dat syne to bringende bedacht, an andere ordere nha vthwifunge dusses byverwarten *genaessien*, dar dath geynen Schaden, auch vnße vnd sust orem geschlechte geyne bedrechliche handelinge gebort, gedunckt, vnd gebrucket, vnd wetten nu duffer boßsen, erlößen, truwloßen Segelößen bouen vnd täuschers **), mißhandelunge vnd nicht holdunge in den dach ***) to bringende, nicht tho vnderlaren wo wy se auch myth widern vntuchtigen *schentlichen gemelßen* vnd *Schantßbriffen* an vngeborliche ordere dar se se sich nicht tor leistung begeuen vnd by orer nicht holdunge verharren worden, darmede sych eyn Jder watterley stands de se, vor den luden to hoeden vnd se an orders wo bauen gemolt to wißende wette, darvor wy eynen Jdern frommen ge-

D 2

noth-

*) Buben. **) Tänscher. ***) Tag.

nothfam willen gewarnet hebben, Myt vndereniger hochstziger, denkflicher, fruntlicher bede, vnd gütlicher gefinnunge, biddende vnd begehrende eyn Jder hoch vnd adelichen gemeits *) vnd eren lebender, sych dusfer vorangetzegten erlösen bouen myßhandlung vnd nicht holdung vnd myßfallen laten vnd myth onhe **) geyne gemeynschafft holden, dan se vor erlöse vntruwe logenhafftige Segelose lude, de alle Ehre billicheit vnd adelichen Walfandt boslichen vnd boslichen vorgetten, ansehen, vnfs auch gnedich, gunstlich, vnd fruntlich vorgunsten willen In wes hocheiden vnd gebede, wy de Segelosen, erlösen lude vnd ore stam vnd gudet auerqwemen Wy defuluigen to entreddunge der beclagten Schulde anstrengen mugen syn wy vmb eynen Jdern nha geboir, In vnderenigen gehorfsam, denstlich, sitich, fruntlich, to uerdenende vnd gunstlichen to vorgelichende gants willich vnd geneget. Datum anno Domini vifftehundert seuen und dertich am Dage Martini episcopi.

Ad num. I.

Auszug aus der Landtags Proposition, die Thomae 1537.

- 4) Denen Verordneten das Gemähle auf Graff Gebhards Bürgen sehen zu lassen, auch mit ihnen zu Rathschagen wer die Schmeß-Brieffe verslegen solle, wer auch dazu zu gebrauchen die Brieffe anzuschlagen.

Auszug aus den Landtags Protocollis, Montags nach Dyonisi 1537.

- 4) Das Gemähle lassen sich die Räte gefallen, das daselbige angeschlagen werde auf Graff Gebhards Bürgen.

Ibidem, Freytags nach Matthiae Ao. 1538.

- 8) Das ist auck vor nodich geachtet und beschloffen, dieweil Graff Gebhards von Mansfeld borgen nicht folden, das men de Schandbreve, so schicklich und sehentlich als möglich verendere und prentl. late, dath de durch de semplichen Verordneten von Ritterschuppen und Steden vorgelegt, und fürderlicher tict in umliggenden Churf. Fürsten und Graven Hoven angeschlagen werden.

Num. II.

*) Gemüths; **) Ihnen.

Num. II.

Schmähbrief und Schandgemähle Claus Freitags wider einige zahlungs-
säumige Birgen von Adel, wegen einer gewissen Summe Gulden,
welche ihm der Graf von ** schuldig gewesen ist.

C10 Io xlv.

Allhenn vnnnd Jderenn, wath Standes, die sein entpedne mit Clawhes
Fritach Mynhe preitzwillighe fruntliche denfthe nah gebhor thovor-
henn, vnnnd gevhe Jw allhenn Jnn klagendthe thoerkennhenn, Wathmathenn
my duffse nha vorgtekedhenn erlosen bouhenn Hinrick von N. — Will-
branth von N. — Jost vonn N. — Clawhes vonn N. — Feynhe von
N. — Hynrick vonn N. — Ernst vonn N. — Leuyenn von N. — Toniés
vann N. — Hans vonn N. — Jaspas von N. — Alf vonn N. — Manus
vonn N. — Vor dem — — Wolgebornn — Grauen — — — godtze-
liger, vor enlie Summen guldhenn nach vormöghe breiff vnnnd Szegell, dhar
obher gegeben vnnnd opgerychth, geloueth vnnnd borghenn geworden sein,
welkher vorberorthen Summhenn yck vorlangst, vann Sinhenn genadhenn,
scholde entricht sein wordhenn, Dath my denbe, tho eynhenn vordarffli-
chenn Schadhenn, wenthe hartho *) vorblevnn yst, Nu bynn yck vñ
hogher vñvormyntlicher noth, durch mynhe nichtbezalunghe vororsacheth
wordhenn Duse mynhe borghenn tho Jnlager tho vorderhernde vnnnd heb-
be fse hyr bevorhenn tho velmahenn thom Jnlager geelketh **) vnnnd
gefordherth beyde seryfflick vnnnd muntlick dath my wenthe orher vnfrucht-
bar gemethes Dhes yck my tho dhenn ervoorhyethenn teufkerhenn †)
nicht vorsehenn hedde Dath fse myth fulchen Judhas stuckenn myth my
scholdhenn gehandelth heffen Vnnnd my dhar medhe Jnn fulchenn Schaden
vordarff vnnnd nachdeill geforth hebbenn Bydde de dher halbhenn
deinfliches frunthliches seythes gy ††) willhenn duse affgemalbhenn, vor-
thekedhten Mbeynnhedyghenn alther erhe vorwheghern, Szeglose bodre-
gers dhar vorhe achtenn vnnnd holdhenn gelick also nhan fulche vorwv-
veld-

D 2

*) Bis jetzo. **) Geheifchet, †) Ein Schimpfname, ††) Sie.

veldhenn bofewichter byllichen achtenn mag, vnd Jw *) vor orhe Myshandelungen tho warnhendhe heffen moghenn, szo fernhe ghy vonn orhe vnbedraghen wyllhen blyvhen Welks yck Jw to guther warnunghe nicht hebbe vorholdhenn moghen, Jw meyns vormoghens tho deynhendhe, bynn yck vngespartz stithes wyllich, Datum am Sondaghe nach Viti Anno D 45.

(Sequitur pictura contumeliosa.)

Wy hyr bouhen **) genhantenn Erlössenn Szegellossenn bofewichter seynn alst **) gedann, Dath wy hyr vormydelst dussenn gemelthen mothenn ahn galgheu henghenn, vp radhenn hyndher dussenn Effzel, theuhen *) vnd by dhem vorredher Judas sthann, Dath is myth warhych vngelogen, dath wy Judas Stucken vnd myth vnser vorredlichenn Szegell, Clawhes Fritagh vmb synhe vthgelechthen guldhenn hebben bedroghen.

Dhes mothe Wy Meynhedyghen bouhenn ††) luden dhath Judas Stheit by vns ahn vnser sydhenn vnd vns Effzell vnd theuhen vaise bosliche Szegell bomyghenn *) Wy woll wy vns beromhenn from vnd reddelich sein, Noch is vns dath vormydelst vnsem bouhen stuckhe vnd Szegell stheim.

Dath wy Clawhes Fritagh heffenn gegeben, darmyddhe wy dath Judas Stuckhe heffen bodruhenn.

Dath selbighe Judas Stuckhe keynn reddelick, louen kann szo fernhe he is eynn fromm Mhann, Dhe Davell **) hefft vns Jnn bossheith vorblendech Dhes mothe wy hyr vp Radhenn allst Stann,

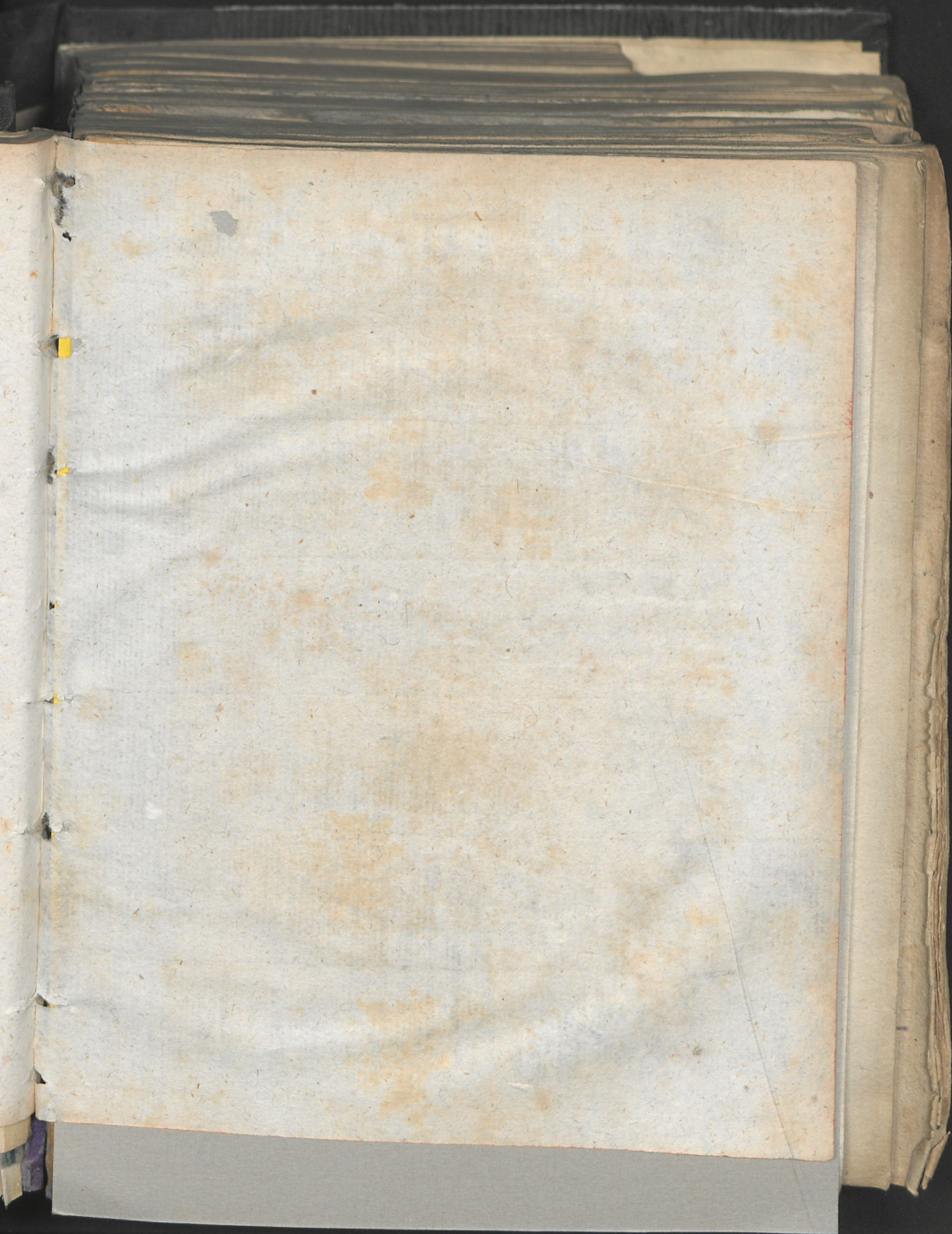
Am Galghenn henghen vnd myth Effzell, Theuhenn vnd Judas Stuckhe geschendeth.

Clavhes Fritag.

*) Euch. **) Oben. ***) Haben also. †) Petze, Hündin. ††) Buben.

*) Bemachen, verunreinigen. **) Teufel.

*) Die Jere. **) Gerdiche. †) Die Schimpfame. ††) Die

Erlangen, Diss., 1786-1818
X 242 1358

DE

52. / 3

PICTVRA CONTVMELIOSA

COMMENTATIONEM

ORATIONI

MVNERIS ANTECESSORIS

ORDINARIII

SOLEMNITER AVSPICANDI CAVSSA

HABENDAE PRAEMISIT

D. IO. LVDOVICVS KLÜBER

1787, 1a

ERLANGAE

APVD IO. IAC. PALM

clō lo CCLXXXVII